

היום נלמד בעזרת ה':

בבא קמא דף עו - עז

למדנו במשנה: גנב והקדיש ואחר כך טבח ומכר - משלם תשלמי כפל ואינו משלם תשלומי ד' וה'. מדובר שהגנב הקדיש את הבהמה לאחר יאוש, וההקדש קנה אותה ביאוש ושינוי רשות (אבל קודם יאוש לא היה חל ההקדש כלל).

קושיא: אמרי בשלמא: על הטביחה עצמה מובן מדוע הוא לא חייב לשלם ד' וה' - כי כשהוא טבח את הבהמה היא כבר היתה של הקדש. אבל קשה: מדוע הוא לא חייב על עצם ההקדשה של הבהמה לשלם ד' וה'! כי ההקדשה היא כמו מכירה, ומה ההבדל בין מכירה להדיוט ל'מכירה' לשמים? (העיקרון הוא אחד: העברת החפץ לבעלות אחרת).

תירוץ: הא מני רבי שמעון היא: הסובר ש'דבר הגורם לממון נחשב כממון'. ומדובר שהגנב אמר 'הרי עלי עולה' שאז הוא קיבל עליו אחריות על הקרבן שאם הוא יאבד הוא יתחייב להביא קרבן אחר. מכיון שהבהמה הזו היא 'דבר הגורם לממון' - כי כל עוד היא בעולם היא גורמת למקדיש (= הגנב) להיפטר מלהביא קרבן אחר - ממילא היא נחשבת כ'ממון' של המקדיש (= הגנב), ולכן זה לא נחשב ל'מכירה' כי מכירה היא ממון גמור של הקונה ואין למוכר שום בעלות ממונית בחפץ.

אמנם אפילו שהבהמה נמצאת ברשות הגנב, בכל אופן הגנב פטור על הטביחה. כי בעצם כך שהקדיש את הבהמה - ההקדשה הוציאה אותה מרשות הבעלים. אלא שהיא עדיין נחשבת ברשות הגנב (לאחר ההקדש) כי הוא חייב באחריות הקרבן.

קושיא: הא מדסיפא רבי שמעון: הרי מכך שבהמשך המשנה כתוב 'רבי שמעון אומר וכו' - מוכח שהרישא זה לא דעת רבי שמעון!

תירוץ: אלא הכא במאי עסקינן: אלא מדובר שהגנב הקדיש את הבהמה ל'קדשים קלים' (כגון לקרבן שלמים), והמשנה סוברת כרבי יוסי הגלילי ש'קדשים קלים' נחשבים כ'ממון הבעלים' כלומר כממון של המקדיש (= הגנב). ולכן ההקדש אינו נחשב כ'מכירה', ומאידיך ההקדש עצמו הוציא את הבהמה מרשות הבעלים כאמור ולכן כשהגנב טבח הוא טבח את הבהמה של הקדש ופטור מד' וה'.

קושיא: אבל קודשי קודשים: לפי התירוץ הנ"ל יוצא שאם הגנב היה מקדיש את הבהמה ל'קודשי קודשים' (כגון לעולה) הוא כן משלם תשלומי ד' וה'. כי הרישא של המשנה אינה כדעת רבי שמעון והיא סוברת ש'דבר הגורם לממון לאו כממון דמי', ואם כן כשהגנב הקדיש את הבהמה הוא בעצם מכר אותה לשמים, והוא חייב על המכירה ד' וה' לבעלים.

אך אם כן מדוע המשנה כתבה ברישא כלומר במשנה לעיל (דף ע') את הדין ההפוך מהמשנה שלנו: 'גנב וטבח אחר כך הקדיש משלם תשלומי ד' וה'?' היה על התנא לכתוב רק את המקרה שבמשנה שלנו, ולחלק במקרה הזה עצמו בין 'קודשים קלים' ל'קודשי קודשים', ואז היה כאן חידוש גדול יותר: שאפילו אם הוא קודם הקדיש את הבהמה ואחר כך טבח אותה, בכל אופן הוא חייב על הטביחה - במקרה שהיא קודשי קודשים!

תירוץ: אלא לעולם: באמת אין הבדל בין קודשי קודשים לקודשים קלים. והסיבה שהקדש אינו נחשב למכירה, משום שבמכירה משתנה השם של השור, שבתחילה הוא היה 'שור של ראובן' ולאחר המכירה הוא נהיה 'שור של שמעון'. אבל בהקדש לא משתנה שמו של השור, כי עדיין שם בעליו עליו וקוראים לו 'עולתו של ראובן'.

*

למדנו במשנה: רבי שמעון אומר אם הגנב טבח בהמת קודשים שחייב באחריותו (דהיינו אם יאבד הקרבן יצטרך להביא קרבן אחר. כגון שאמר 'הרי עלי עולה') עליו לשלם תשלומי ד' וה'. אבל אם טבח קודשים שאינו חייב באחריותו (כגון שאמר 'הרי זו עולה') פטור מתשלומי ד' וה'.

קושיא: אמרי נהי זסנר ר"ש: הגמרא מבינה שרבי שמעון לא מחייב ד' וה' על הטביחה, משום שההקדשה של הבהמה הוציאה אותה כבר מרשות הבעלים, וכשהוא טובח הוא טובח בהמה של הקדש. אלא רבי שמעון מחייב על עצם ההקדשה, כי רבי שמעון חולק על תנא קמא וסובר שהקדש נחשב ל'מכירה' ולכן הגנב חייב ד' וה'. אבל קשה שאם כן היה על רבי שמעון לומר הפוך:

אם הגנב הקדיש את הבהמה באופן שהוא חייב באחריותה - הוא פטור מד' וה', כי עדיין הבהמה נחשבת ברשותו. כי כאמור למעלה רבי שמעון לשיטתו ש'דבר הגורם לממון כממון דמי' והבהמה נחשבת כממונו של הגנב, ואם כן אין זו מכירה. (אמנם כאמור על הטביחה הוא יהיה פטור, כי ההקדש הוציא את הבהמה מרשות הבעלים. הראשונים לגמרי).

ואם הגנב הקדיש את הבהמה באופן שהוא לא חייב באחריותה - הוא חייב ד' וה', כי אז אין לו שום ערך ממוני בבהמה המוקדשת, וממילא ההקדש נחשב למכירה גמורה, והוא מתחייב על המכירה ד' וה'.

תירוץ: אמרי רבי שמעון אמילתא אחריתי קאי: רבי שמעון מדבר בכלל על מקרה אחר. ובאמת על המקרה שעליו דיבר תנא קמא (שהגנב הקדיש את הבהמה) - בכל מקרה הוא פטור על המכירה, כי ההקדש אינו כמכירה משום ש'שם הבעלים' נשאר על הקרבן. וכפי שביארה הגמרא למעלה.

אלא רבי שמעון מדבר על גנב שגנב בהמה מוקדשת כבר שהקדישה הבעלים, וטבח אותה. וכך כוונת התנא: אין הגונב אחר הגנב משלם תשלומי ד' וה', וכן הגונב בהמה שהוקדשה מבית הבעלים פטור. ועל כך אומר רבי שמעון: אם הבעלים הקדיש אותה באופן שהוא חייב באחריותה - הגנב שטבח אותה חייב ד' וה', משום שהוא הפסיד לבעלים את 'הדבר הגורם לממון' שלו. אבל אם הבעלים לא חייב באחריותה - הגנב פטור.

קושיא: מכדי שמעינן ליה לרבי שמעון: הרי למדנו במשנה לעיל (דף ע', א) את דעתו של רבי שמעון ששחיטה שאינה ראויה לאכילה אינה שחיטה, ולכן גנב השוחט ונמצאה הבהמה טריפה פטור מד' וה'. ואם כן הרי גם גנב ששחט בהמת קודשים - השחיטה אינה ראויה לאכילה, כי קודשים שנשחטו מחוץ לעזרה פסולים וטעונים שריפה. ומדוע הגנב חייב ד' וה' על השחיטה הזו?

תירוץ ראשון: כי אתא רב דימי אמר רבי יוחנן: מדובר בקרבן תמים ללא מום, והגנב שחט אותו בתוך העזרה לשם הבעלים. ולכן הקרבן כשר ושחיטתו ראויה.

קושיא: והרי חזרה קרן לבעלים: אם כן יוצא שהבעלים חזר וקיבל את הגניבה שנגנבה לו, כי הקרבן נשחט בשבילו והוא מילא את חובת נדרו. ומדוע הגנב צריך לשלם?

תירוץ: אמר רבי יצחק בר אבין: מדובר שלאחר השחיטה הדם נשפך, וממילא הקרבן לא הוקרב עבור הבעלים. אמנם השחיטה עצמה היתה ראויה, ולכן הגנב חייב לשלם לו ד' וה'.

תירוץ נוסף: כי אתא רבין אמר רבי יוחנן: מדובר שהגנב שחט את הקרבן בעזרה אבל לא לשם הבעלים, ולכן השחיטה ראויה אך הקרבן לא הועיל לבעלים. כי הדין הוא: כל הזבחים שנזבחו שלא לשמן כשרים אבל לא עלו לבעלים לשם חובה.

תירוץ נוסף: וריש לקיש אמר: מדובר בקרבן בעל מום ששחט אותו הגנב מחוץ לעזרה. מכיון שהקרבן בעל מום מותר לשחוט אותו מחוץ לעזרה, ולכן זו שחיטה ראויה.

תהי בה רבי אלעזר: תהי = לשון הרחה כמו הביטוי 'תוהה על קנקנו'. רבי אלעזר תהה על התשובות של רבי יוחנן (אליבא דרבין) וריש לקיש:

איך **רבי יוחנן** תירץ שמדובר בשוחט בפנים שלא לשם בעלים. הרי השחיטה אינה מתירה את הקרבן באכילה אלא הזריקה של הדם, ואם כן עדיין בשעת החיטה השחיטה היתה לא ראויה!

ואיך **ריש לקיש** תירץ שמדובר בשוחט קרבן בעל מום מחוץ לעזרה. הרי השחיטה אינה מתירה את הקרבן לאכילה כי צריך לפדות את הקרבן! ואם כן השחיטה לא היתה ראויה!

תירוץ: אישתמיטתיה: נשמט מרבי אליעזר הידיעה שרבי שמעון סובר: א. 'כל העומד לזרוק כזרוק דמי' כלומר דם שעומד להיזרק על גבי המזבח נחשב כזרוק, ולכן אפילו שהבשר לא ראוי לאכילה בכל אופן השחיטה נחשבת כ'שחיטה ראויה'. ב. כל העומד להיפדות נחשב כפדוי. ולכן אפילו שבפועל לא פדו עדיין את הקרבן, אבל לגבי השחיטה היא נחשבת 'שחיטה ראויה'.

הגמרא מביאה את המקור לשני הדינים הללו:

כל העומד לזרוק וכו' דתניא רבי שמעון אומר: רבי שמעון סובר שאוכל האסור בהנאה אינו נטמא בטומאת אוכלין, כגון 'נותר' = בשר קרבן שנשאר לאחר סוף זמן אכילתו הוא אסור בהנאה וממילא הוא לא יכול להיטמא. ובכל אופן אומר רבי שמעון שיש מקרה ש'נותר' כן נטמא בטומאת אוכלים. והיינו במקרה ש'היתה לו שעת הכושר' כלומר בתחילה הוא עדיין לא היה אסור בהנאה וכבר ירדה עליו תורת קבלת טומאה, ואז אפילו אם לאחר מכן הוא נאסר בהנאה הוא כבר נשאר בתורת קבלת טומאה. אבל אם לא היתה לו מעולם 'שעת הכושר' לקבל טומאה הוא לא יוכל להיטמא לעולם כי הוא כבר אסור בהנאה.

כיצד: מדובר בקודשים שנעשים נותר בלילה אחד (כגון קרבן תודה שזמן אכילתו הוא יום ולילה) ואם הבשר 'לן' (= כלומר עבר עליו הלילה) הוא נאסר בהנאה.

ולכן, אם הבשר לן לפני שנזרק הדם שלו - הוא לא נטמא, משום שמעולם הוא היה אסור באכילה ואם כן לא היתה לו שעת הכושר לקבל טומאה. אבל אם הבשר לן אחרי שנזרק הדם - הוא מקבל טומאה משום שהוא כבר היה ראוי לאכילה והיתה לו שעת הכושר לקבל טומאה קודם שנפסל בלינה.

וקיימא לן: והגמרא במסכת מנחות מלמדת ש'לפני זריקה' הכוונה שהדם לא היה ראוי אף פעם לזריקה, ו'לאחר זריקה' הכוונה שהוא היה ראוי לזריקה אפילו אם בפועל לא זרקו אותו! כי 'כל העומד להיזרק כזרוק דמי'.

דהיינו: 'לפני זריקה' - מדובר ששחטו את הקרבן סמוך לשקיעת החמה וכבר לא היה זמן לזרוק את הדם, ואז הדם כבר לא יהיה ראוי לזריקה לעולם. במקרה כזה הבשר לא נטמא, כי מעולם הוא לא היה ראוי לאכילה. 'לאחר זריקה' - מדובר ששחטו את הקרבן מבעוד יום והיה זמן לזרוק את הדם, ולכן אפילו שבפועל לא זרקו את הדם עד השקיעה, בכל אופן הדם נחשב כראוי להיזרק ו'כל הראוי להיזרק נחשב כזרוק' וממילא הבשר קיבל שם 'אוכל' וממילא גם קיבל תורת טומאה. (ואפילו שלמעשה אסור לאכול את הבשר כי לא נזרק הדם בפועל, אבל מכיון שהוא היה ראוי להיזרק הוא קיבל כבר שם 'אוכל').

וכל העומד להיפדות וכו' דתניא רבי שמעון אומר: פרה אדומה שנשחטה בשרה אסור בהנאה, ובכל אופן היא מקבלת טומאת אוכלין. למרות שכאמור רבי שמעון סובר שאיסורי הנאה אינם מקבלים טומאת אוכלין, אך בגלל שהיתה לה 'שעת הכושר' - כלומר היה זמן שבו היא היתה ראויה לאכילה, כבר ירדה לה תורת קבלת טומאה שאינה פוקעת ממנה יותר.

דף עז:

ואמר ריש לקיש: 'שעת הכושר' שלה הוא לאחר שנשחטה לפני שהיזו את דמה. הטעם, כי פרה אדומה יכולה להיפדות אפילו לאחר שנשחטה כהלכה על המערכה שלה, דהיינו אם מצא פרה אחרת יפה ממנה יכול לפדות את הראשונה שכבר נשחטה והבשר יוצא לחולין. וממילא אפילו שבפועל לא פדו אותה, אך מכיון שהיתה שעה שהיא היתה ראויה להיפדות, היא כבר נחשבת כ'אוכל', כי 'כל העומד להיפדות כפדוי דמי' והרי זה כאילו היא נפדתה, וממילא כבר חל עליה קבלת טומאה. ואז אפילו לאחר שיזו את דמה היא תמשיך לקבל טומאה.